

**НАУКОВА
ФІЛОЛОГІЧНА
ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЛОГОС»**

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**«МОВА, ЛІТЕРАТУРА І КУЛЬТУРА:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ»**

9-10 жовтня 2015 р.

м. Львів

**НАУКОВА ФІЛОЛОГІЧНА
ОРГАНІЗАЦІЯ «ЛОГОС»**

**Міжнародна
науково-практична конференція**

**«МОВА, ЛІТЕРАТУРА І КУЛЬТУРА:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ»**

9-10 жовтня 2015 р.

м. Львів

УДК 80(063)
ББК 80я43
М 74

М 74 **«Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії»:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 9-10 жовтня 2015 р. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛЮГОС», 2015. – 140 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛЮГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії».

УДК 80(063)
ББК 80я43

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Панченко С. А.

КВН КАК ЖАНР РАЗВЛЕКАТЕЛЬНОГО ТЕЛЕДИСКУРСА.....6

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Бронських С. В.

ЗМІСТОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОБРАЗУ ОПОВІДАЧА
В ТРАДИЦІЙНИХ СТРУКТУРАХ.....10

Орлова Г. Г.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОНЯТТЯ «СИМУЛЯКР» І ПРОТЯГОМ
ЙОГО ІСНУВАННЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ПАРАДИГМІ ФРАНЦІЇ.....13

Тарангуд І. Л.

ОПОЗИЦІЯ АНТИГОНА-ІСМЕНА У КЛАСИЧНОМУ
СЮЖЕТІ: ПЛЯХИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ.....16

СЕКЦІЯ 3. ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Прищепя Т. В.

ВЕРСІЯ ІСТОРІЇ ПРО ФРАНКЕНШТЕЙНА ВІД БРАЯНА ОЛДІССА.....20

СЕКЦІЯ 4. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Бондар О. Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСОНАЖНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ.....23

Встрова Е. С.

ПОБАЖАННЯ ЗЛА ІЗ СОМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ
У МОВЛЕННІСВОМУ СПІЛКУВАННІ УКРАЇНЦІВ І ЛЕЗІ ІНІВ.....26

Ніколайчук А. С., Козорог А. І.

ПАРАТАКСИС І ГІПОТАКСИС У КОНЦЕПЦІЯХ
УЧЕНИХ ЛЕЙПЦИЗЬКОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ШКОЛИ.....29

Стацюк Р. В.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АБРЕВІАТУР У ВІЙСЬКОВІЙ
ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ АРАБСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ.....33

Храбан Т. Е.

ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРС ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ.....35

СЕКЦІЯ 5. ЛІТЕРАТУРНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ТЕКСТОЛОГІЯ

Лешенко А. В.

НАРРАТИВ КАК МЕТАКАТЕГОРИЯ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ.....39

СЕКЦІЯ 6. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Борисова Т. С.

ФУНКЦІЇ НУМЕРОНІМІВ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....42

Клименко О. Л.

ВІДТВОРЕННЯ «КАЗКОВОГО МОВЛЕННЯ»
ТВОРІВ ЖАНРУ «ФЕНТЕЗІ» В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....45

СЕКЦІЯ 4. ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Бондар О. Ю.

викладач

Київський університет імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСОНАЖНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Проявом антропоцентричної спрямованості у сучасній лінгвістиці є посилення інтересу до комунікативної функції мови, орієнтованої на вивчення людського фактору в мові й мовленні, що, у свою чергу, сприяло зростанню наукового інтересу до діалогу, зокрема до дослідження персонажного діалогічного мовлення. Теорія діалогу, основи якої були закладені у вітчизняному мовознавстві у 20-40 рр. ХХ ст. Л. В. Щербою, Л. П. Якубинським, В. В. Виноградовим, отримала належне висвітлення у мовознавстві, дискусійним залишається питання відповідності художнього діалогу спонтанному розмовному діалогічному мовленню.

Сучасні лінгвісти під художнім діалогом розуміють складову частину художнього тексту, підпорядковану загальним задачам твору, переважно близьку до розмовного мовлення, оскільки письменники засобами писемного мовлення створюють враження усного, спонтанного, невимушеного спілкування [7, с. 179, 188].

У мовознавчих студіях існує два ключові підходи до дослідження персонажного розмовного мовлення. За першим, традиційним, спонтанне розмовне мовлення отожднюється з діалогічним художнім мовленням [7]. За іншим підходом, персонажне у художньому тексті є стилізацією усного мовлення, виступає одним із художніх засобів письменника, водночас відбиваючи основні риси спонтанної комунікації, дає можливість автору відібрати та структурувати ті особливості, які відповідатимуть його художньому задуму, та виступає імітацією розмовного мовлення [8, с. 17]. Видатний учений В. В. Виноградов, визнаючи соціально-мовленнєві «відповідності» побуту художнього мовлення, підкреслював те, що художнє мовлення, вбираючи в себе конструктивні типи «висловлювань», піддається деформації в плані композиційних намірів, транспонує їх у контекст літератури, що пов'язано зі змінами параметрів природного спілкування [1, с. 71].

На сучасному етапі лінгвістами сформульовано загальні особливості взаємодії розмовного мовлення та художнього тексту, з'ясовано типові характеристики розмовного діалогічного мовлення у художньому тексті, або сигнали розмовності (спеціальні художні прийоми, які використовуються для створення художнього розмовного мовлення). Такими сигналами слугують короткі репліки, еліптичність, широке використання невербальних засобів спілкування, неспілкуваність висловлення, лексика, характерна для розмовного мовлення (сленг, вульгаризми), перебивки, недомовки, паузи коливання, політематичність [7], відображення звукових особливостей, інверсія, безсполучникові типи речень, імпліцитність [3].

Разом з тим, персонажне спілкування певною мірою відрізняється від розмовного. Російська дослідниця Г. А. Форманюк пропонує термін «квазі-усне пряме мовлення», оскільки вважає персонажне мовлення імітацією усного, і, відповідно, визначає художній діалог як поєднання писемної форми мовлення із квазі-усним мовленням

[9, с. 5]. Т. М. Колокольцева також звертає увагу на те, що мовна організація відтворених діалогів не може повністю відповідати особливостям первинних діалогів, оскільки змодельовані діалоги формують вторинне поле діалогічності, яке є проєкцією первинного. Сценарії спонтанних (первинних) діалогів створюються у процесі комунікації кількома учасниками, які пов'язані спільним місцем та часом, тоді як художні (вторинні) діалоги відтворюються авторами з урахуванням основних закономірностей діалогічного спілкування [5, с. 28]. На противагу характерним для розмовного діалогу довільності, спонтанності, кожна нова репліка художнього діалогу планується автором після попередньої, з урахуванням наступної [6, с. 20].

Аналіз наукових праць з теорії художнього діалогу дозволяє стверджувати, що специфічними ознаками художнього, або персонажного, діалогу більшість лінгвістів вважає передачу спонтанного діалогу засобами писемної форми мовлення, продуманість, запланованість, змодельованість у відповідності з авторським задумом.

Ми погоджуємося з думкою лінгвіста В. В. Красних, що автор створює образи «реальних», «живих» людей та відтворює ситуацію реального, живого спілкування, в якому беруть участь комуніканти [2, с. 214]. За висловленням Г. А. Форманюк, специфіка художнього діалогу ускладнюється присутністю структурованого поєднання персонажного та авторського планів [9, с. 4]. Варто зазначити, що відтворене, опосередковане мовлення персонажа дозволяє забезпечити мовленнєву автономію діючих осіб [6, с. 184], що досягається за рахунок віддзеркалення індивідуальних мовленнєвих характеристик персонажів та міжособистісних особливостей комунікації, віку, статусу, родинних зв'язків, гендерної та етнічної приналежності [9, с. 14].

Разом з тим, має бути врахований фактор впливу комунікативних стереотипів автора, які підсвідомо відтворюються під час моделювання художнього персонажного діалогу та створення мовної характеристики персонажів. Як зазначає видатний український лінгвіст І. С. Шевченко, під стереотипом комунікативної поведінки розуміють модель, яка обумовлює соціально та культурно детермінований вибір певної тактики та стратегії в певній ситуації, виконує роль еталону поведінки, дозволяє спрогнозувати ймовірну поведінку людини та виступає моделлю такої поведінки [10]. Американська дослідниця Р. Лакофф звертає увагу, що сконструйований діалог може чіткіше виявити засвоєну підсвідомо схему продукування діалогу, надаючи лінгвісту можливість дослідити загальну модель та стратегії мовленнєвої поведінки в залежності від стереотипних очікувань мовленнєвої поведінки від осіб різної статі та приписів, типових для певної мовної спільноти [12, р. 139; 11, р. 472; 13, р. 532]. Ми підтримуємо думку української дослідниці О. Л. Козачишиної, яка стверджує, що персонажні діалоги відображають гендерну належність письменника як носія гендерно дистинктивного досвіду [4, с. 7]. Автори, створюючи персонажні діалоги, використовують певні засоби відображення індивідуальних особливостей мовленнєвої поведінки персонажів, зокрема вибір специфічної лексики, пріференцій у виборі синтаксичних конструкцій та комунікативних тактик та стратегій.

Отже, моделюючи діалог персонажів, автор спирається на аналогічну модель природного спілкування та конструює діалог, у якому відтворюються параметри спонтанного усного діалогічного мовлення, стереотипи комунікативної поведінки, зокрема гендерні, індивідуальний мовленнєвий досвід, що передбачає залучення специфічної лексики, певних синтаксичних конструкцій і використання відповідних комунікативних тактик та стратегій. Відтак, у рамках нашого дослідження ми розглядаємо персонажний діалог як письмово зафіксоване авторське відтворення спонтанного усного мовлення.

Перспективним в аналізі окреслених понять є дослідження відображення у художньому діалогічному мовленні стереотипних рис мовленнєвої поведінки персонажів з урахуванням фактору гендерної та етнічної належності, віку та статусу.

Список літератури:

1. Виноградов В. В. О языке художественной прозы // Избранные Труды. Том 5. // М.: «Наука», 1980. - 360 с.
2. Красных В. В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? (Человек. Сознание. Коммуникация) / В. В. Красных. - М.: Диалог-МГУ, 1998. - 350 с.
3. Кожевникова К. Спонтанная устная речь в эпической прозе: на материале современной русской художественной литературы / К. Кожевникова. - Praha: Universita Karlova, 1971. - 169 с.
4. Козачишина О. Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англomовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. Л. Козачишина, Київський національний лінгвістичний ун-т. - К., 2003. - 20 с.
5. Колокольцева Т. Н. Специфические коммуникативные единицы диалогической речи / Т. Н. Колокольцева; Волгоградский гос. ун-т. - Волгоград: Издательство Волгоградского гос. ун-та, 2001. - 258 с.
6. Лагутин В. И. Проблемы анализа художественного диалога: (К прагмалингвист. теории драмы) / В. И. Лагутин; Бэлц. гос. пед. ин-т им. А. Руссо. - Кишинев: Штиинца, 1991. - 94 с.
7. Полищук Г. Г. Разговорная речь и художественный диалог / Г. Г. Полищук, О. Б. Сиротинина // Лингвистика и поэтика: сб. ст. - М.: Наука, 1979. - С. 188-199.
8. Хисамова Г. Г. Диалог как компонент художественного текста (на материале художественной прозы В. М. Шукшина): автореф. дис... докт. филол. наук: 10.02.01 / Г. Г. Хисамова. - Уфа, 2009. - 45 с.
9. Форманюк Г. А. Структура и семантика диалога в художественном тексте: На материале соврем. англ. прозы и драмы: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Г. А. Форманюк; - М., 1995. - 20 с.
10. Шевченко И. С. Стереотипы речевого поведения в лингвистике и методике [Электронный ресурс] / И. С. Шевченко. - Режим доступа: URL: <http://shevchenkois-h.univer.kharkov.ua/articles.html> Название с экрана.
11. Talbot M. Gender Stereotypes: Reproduction and Challenge / Mary Talbot // The handbook of language and gender; ed. by J. Holmes and M. Meyerhoff. - Maiden: Blackwell Publishing, 2003. - P. 468-486.
12. Tannen D. Conversational Strategy and Metastrategy in a Pragmatic Theory: The Example of Scenes from a Marriage / Deborah Tannen // Gender and Discourse. - Oxford University Press, USA, 1996. - P. 137-175.
13. Thimm C. Communicating Gendered Professional Identity: Competence, Cooperation, and Conflict in the Workplace / Thimm Caja, Sabine C. Koch, Sabine Schey // The handbook of language and gender; ed. by J. Holmes and M. Meyerhoff. - Maiden: Blackwell Publishing, 2003. - P. 528-550.